

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

ऑगस्ट महिन्यातील कामांचा तपशील

बागायती कापूस

- पांढऱ्या माशीचा प्रादुर्भाव समजण्यासाठी व नियंत्रणासाठी पिवळे चिकट सापळे (२५ प्रति हेक्टर) शेतात लावावे.
- रस शोषणाच्या किडीचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त दिसून आल्यास पायरीप्रोक्झीफेन १० ई.सी. २० मिली. किंवा बुप्रोफेझीन २५ मिली. किंवा फ्लोनिक्झिमिड ५० डब्ल्यू.जी. २ ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- पांढऱ्या माशीचा प्रादुर्भाव आर्थिक नुकसान पातळीपेक्षा जास्त असल्यास पायरीप्रोक्झीफेन १० ई.सी. २० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- कामगंध सापळ्यामध्ये सतत २-३ दिवस, ८-१० गुलाबी बॉड अळीचे पतंग दिसून आल्यास प्रोफेनोफॉस ५० ई.सी. प्रमाणे २० मिली किंवा लम्बडा सायहॅलोथ्रीन ५ ई.सी. १० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- बुरशीजन्य करपा रोगाच्या नियंत्रणासाठी पायरीक्लोस्ट्रोबीन २० डब्ल्यू.जी. १० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी किंवा मेटिराम ५.५% + पायरेब्लोरोस्ट्रोबीन ५% डब्ल्यू.जी. २० ग्रॅम प्रति १० लि. पाण्यात फवारणी करावी.
- मॅनेशिअम सुक्ष्म अन्नद्रव्ये २० ते ३० कि.ग्रॅम प्रति हेक्टर जमिनीत घ्यावे. लाल्या रोगाचा प्रादुर्भाव आढळल्यास २ टक्के डायअमोनियम फॉस्फेट खताचे द्रावण १५ दिवसांच्या अंतराने दोन वेळेस पिकावर फवारावे.
- गुलाबी बॉड अळीग्रस्त डोमकळ्या तोडून आतील अळीसह नष्ट कराव्यात.
- कपाशीच्या शेतात पक्षांना बसण्यासाठी हेक्टर किमान २५ पक्षीथांबे उभे करावेत, म्हणजे पक्षी त्यावर बसून शेतातील अळ्या टिपून खातील.

ऊस

- आडसाली उसाच्या लागवडीची कामे १५ ऑगस्ट पर्यंत पूर्ण करावीत.
- लागवडीसाठी दोन सरीमधील अंतर मध्यम जमिनीत १०० सेंमी व भारी जमिनीत १२० सेंमी ठेवावे. पट्टा पध्दतीसाठी मध्यम जमिनीत ७५-१५० सेंमी. व भारी जमिनीत ९०-१८० सेंमी पट्टा पध्दतीचा अवलंब करावा.
- रोगग्रस्त किडग्रस्त शेतातील व खोडव्याचे बेणे लागणीस वापरू नये. ऊस बेणे मळयातीलच चांगले ऊस बेणे निवडून लागणीसाठी वापरावे.
- आडसाली लागण करताना को.८६०३२, को.एम.०२६५ व को. व्ही.एस.आय. ९८०५ या शिफारशीत जातीचा वापर करावा.
- ऊस बेणे लागण करण्यापूर्वी खवले कीड, पिठ्या डेकून, लोकरी मावा, पांढरी माशी या किडीच्या नियंत्रणासाठी ३०० मिली मॅलॅथिऑन ५० टक्के प्रवाही अथवा डायमेटोथेट २६५ मिली ३० टक्के प्रवाही आणि १०० ग्रॅम बावीस्टीन (०.१ टक्के) १०० लिटर पाण्यात मिसळून त्यामध्ये १० मि निटे बुडवावे आणि तेच बेणे परत १०० लिटर पाण्यात १० किलो प्रति हेक्टर अॅसेटोबॅक्टेर डायअॅझोटॉपिकस आणि १.२५ किलो स्फुरद विरघळविणारे जिवाणू प्रति हेक्टर याप्रमाणे मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात ३० मिनिटे बुडवून ठेवावे व नंतर लागणीसाठी वापरावे, त्यामुळे नत्राच्या मात्रेत ५०% व स्फुरदाच्या मात्रेत २५% इतकी बचत होते.
- वाळवी, खोडकिड व मुळे पोखरणारी अळीच्या बंदोबस्तासाठी क्लोरोपायरीफॉस २० टक्के प्रवाही २.५ लिटर १००० लिटर पाण्यात मिसळून ऊस लागणीनंतर वापरण्यावर सरीतून प्रति हेक्टर ओतावे.
- ऊस लागणीकरिता उसाच्या एक डोळा अथवा दोन डोळा टिपरीचा वापर करावा.
- उसावरील पोक्का बोईंग या बुरशीजन्य रोगाच्या नियंत्रणासाठी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यानंतर ०.३० टक्के मॅन्कोझेब या बुरशीनाशकाच्या ३ फवारण्या १२ दिवसांच्या अंतराने कराव्यात.
- हमणी किडीचा बंदोबस्त करण्यासाठी, हमणीग्रस्त शेतातील वाळलेली पिकांची रोपे उपटावीत. जमिनीत मुळाशेजारी मिळालेल्या अळ्या गोळा करून रॉकेल मिश्रीत पाण्यात टाकून माराव्यात. तसेच दाणेदार फोरेट १० टक्के २५ किलो किंवा कार्बोफ्युरॉन ३ टक्के किटकनाशक हेक्टर १५ किलो या प्रमाणात वापरावे.
- आडसाली उसाची लागण केल्यानंतर जमिनीत वापसा आलेनंतर (साधारण ३-४ दिवसांनी) उसातील तणांच्या बंदोबस्तासाठी एकरी २ किलो अॅट्रॅझीन (अॅट्रॅटॉप) किंवा ६०० ग्रॅम मेट्रीब्युझीन(सेंकार) ५०० लिटर पाण्यात मिसळून संपूर्ण क्षेत्रावर फवारणी करावी.
- आडसाली उसाला लागवडीचे वेळी शिफारशीतील मात्रेच्या १० टक्के नत्र, ५० टक्के स्फुरद, ५० टक्के पालाशयुक्त खताची मात्रा घ्यावी. उसासाठी नत्रयुक्त खतासाठी निमकोटेड युरीयाचा वापर करावा.

- उसाला खते देताना को. ८६०३२ या जातीसाठी हेक्टर ५००:२००:२०० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश ही खतमात्रा घावी तर को.एम. ०२६५ व को.व्ही.एस.आय.९८०५ या जातीसाठी हेक्टर ४००:१७०:१७० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश खतमात्रेचा वापर करावा.
- माती परीक्षांच्या आधारे जमिनीमध्ये सुक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता असल्यास प्रति हेक्टर प्रति हेक्टर २५ किलो फेरस सल्फेट, २० किलो झिंक सल्फेट, १० किलो मॅंगनीज सल्फेट आणि ५ किलो बोरॅक्स ही सुक्ष्म अन्नद्रव्ययुक्त खते चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात १०:१ प्रमाणात मिसळून २ ते ३ दिवस मुरवून सरीमध्ये चळी घेवून मातीआड करावीत.
- स्फुरदयुक्त खतासाठी सिंगल सुपर फॉस्फेटचा वापर केल्यास गंधक या सुक्ष्म अन्नद्रव्याची वेगळी मात्रा घावी.

कडधान्य पिके

मूग आणि उड्डि

- फुलकळी लागण्याच्या आणि शेंगा भरण्याच्या अवस्थेत गरजेनुसार शिफारशीत किड व रोग नियंत्रणाचे उपाय करावेत. यासाठी मोनोक्रोटोफॉस ३६ टक्के एस एल ६२५ मि.ली. + पाण्यात मिसळणारे गंधक १२५० ग्रॅम ५०० लिटर पाणी / हेक्टर मिसळून फवारणी करावी.
- पाऊस नसल्यास संरक्षित पाणी घ्यावे. अथवा २ टक्के युरिया किंवा पोटॅशियम नायट्रेटची फवारणी करावी.

भात पीक

- रासायनिक खतांचा वापर :** हळव्या जातींमध्ये उरलेले ५० टक्के नत्र लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी घ्यावे. निमगरव्या व गरव्या जातींमध्ये लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी ४० टक्के नत्र आणि २० टक्के नत्र लागणीनंतर ५५ ते ६० दिवसांनी घ्यावे. संकरित जातींकरिता हेक्टर उरलेले २५ टक्के नत्र लागणीनंतर २५ ते ३० दिवसांनी आणि उर्वरित २५ टक्के नत्र लागणीनंतर ५५ ते ६० दिवसांनी घ्यावे.
- पाणी व्यवस्थापन :** भात पिकाच्या योग्य वाढीकरिता व अधिक उत्पादनाकरिता भात खाचरात पाण्याची योग्य पातळी राखणे आवश्यक आहे. पिकाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार भात खाचरातील पाण्याची पातळी पुढीलप्रमाणे असावी. भात पोटी अवस्थेत - ५ ते ३० सें.मी.

नाचणी पीक

- पिकामध्ये नांग्या असल्यास १५ ते २० दिवसांनी नांग्या भरून घ्याव्यात.
- एक कोळपणी २० ते २५ दिवसांनी करावी. आंतरमशागत : एक कोळपणी व एक खुरपणी
- एक खुरपणी ४५ ते ६० दिवसांनी करावी.
- पेरणीनंतर ३० दिवसांनी ३० किलो नत्र घ्यावे.

बाजरी

- पिकाची दोन वेळा कोळपणी व गरजेनुसार १ ते २ वेळा खुरपणी करावी. पिकास ताण पडल्यास व पाणी उपलब्ध असल्यास पिकाच्या संवेदनक्षम अवस्थेत पाणी घ्यावे.

सोयाबीन

- तांबेरा रोगाच्या नियंत्रणासाठी प्रोपिकोन्झोल २५% ईसी/ हेक्झाकोन्झोल ५% ईसी १० मिली प्रति १० ली पाण्यातून फवारावे. करपा व पानांवरील ठिपके या रोगांच्या नियंत्रणासाठी रोगाचा प्रादुर्भाव दिसू लागताच कॉपर ऑक्झी क्लोराईड ५० डब्ल्यू पी २५ ग्रॅम किंवा टेब्युकोन्झोल १० % + सल्फर ६५ % डब्ल्यू जी २० ग्रॅम प्रति १० ली पाण्यातून फवारावे.

रब्बी ज्वारी

- पहिला पंधरवाडा मुलस्थानी जलसंधारण करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलित औजाराच्या सहाय्याने २X६ मीटर सारे पाडणे/बैलाच्या सहाय्याने १०X१० मी. अंतरावर बांध घालावेत. जास्त उतार असल्यास ५X५ मी.वर सारे पाडावे.

फळबाग व्यवस्थापन

- डाळिंब -** फळातील रस शोषणारे पतंग कीडा व कोलोटीटीकम या रोगांचे नियंत्रण करावे.

- सिताफळ-** पिठ्या डेकून नियंत्रणासाठी जैवीक व निंबोळीयुक्त किडनाशकाचा वापर करावा. किडग्रस्त व रोगट फळे काढून नष्ट करावीत.
- बोर -** पाने खाणाऱ्या /केसाळ अळी भुंगेरे यांचे नियंत्रण करावे. मधमाशी संवर्धन करावे.
- अंजीर -** अंजीर पिकावरील खोडकिड व सुत्रकृमीचे नियंत्रण करावे. खोडांना गेरू पेस्ट लावावी.
- कागदी लिंबू -** पावसाचे जादा पाणी चराद्वारे बागेच्या बाहेर काढून घ्यावे.
- आंबे -** बहाराच्या फळांची काढणी करावी.
- सिल्ला, मावा व पाने पोखरणारी अळी : डायमिथोएट २० मिली अथवा इमिडाक्लोप्रिड २.५ मिली/१० लि. पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी.
- कॅंकर / खेच्या रोग :** स्ट्रेप्टोसायक्लीन १ ग्रॅम + कॉपर ऑक्सीक्लोराईड ३० ग्रॅम प्रति १० लि. पाणी.

भाजीपाला व्यवस्थापन

- खरीप कांदा पिकाचे लागवडीसाठी रानबांधणी करावी.
- कांद्याची ७ ते ८ आठवड्यांची रोपे लागवडीस वापरावी.
- लागवडीचे वेळेस कांदा रोपांची मुळे किडनाशक, बुरशीनाशक व जिवाणू खतांच्या द्रावणात बुडवावे.
- लागवडीचे वेळी खत मात्रेपैकी निम्मे नत्र, संपूर्ण स्फुरद व पालाश लागवडीचे वेळेस घ्यावी.
- खरीप मिरची, वांगी, टोमॅटो, भेंडी, गवार, वेलवर्गीय भाजीपाला पिकांना खुरपणी करून नत्र खताचा पहिला हसा घ्यावा.
- किड व रोग नियंत्रणाचे उपाय करावेत.
- सतत ढगाळ वातावरण असल्यास ७ ते ८ दिवसांच्या अंतराने बुरशीनाशकाची फवारणी करावी.
- पिकामध्ये पाणी साचू देऊ नये.
- रांगडा कांदा लागवडीसाठी बियाणाची पेरणी करावी.

आले

- वेळच्या वेळी येणारी तणे खुरपणी करून काढून टाकावीत.
- उटाळणी करणे :** आले पीक २.५ ते ३ महिन्यांचे असताना उटाळणी करावी. यामध्ये लांब दांड्याच्या खुरप्याने माती हलवली जाते. त्यामुळे मुळ्या तुरुन त्याठिकाणी नवीन तंतुमय मुळे फूटतात. आले पिकास ६ व्या ते ७ व्या महिन्यात फुले येतात त्यास हुरडे बांड असे म्हणतात. उटाळणी हुरडे बांड येण्यापूर्वी करावी. हुरडे बांड फुटल्यावर या पिकाच्या पानांची वाढ थांबून फण्याची वाढ होण्यास सुरुवात होते.
- उटाळणीनंतर पाण्याचा हलका ताण घावा म्हणजे फुटवे चांगले फुटतात.
- जमिन चुनखडयुक्त असेल तर पाने पिवळी पडलेली व शेंडा करपलेला दिसतो यावेळी मुळांना स्फुरद उपलब्ध होत नाही व त्यासाठी स्फुरद उपलब्ध करणारे जिवाणू खत एकरी २ किलो पाण्याद्वारे घ्यावे.
- रिमझीम पावसात शाकीय वाढ चांगला जोर धरू लागते. अशावेळेस पिकास जास्त खाद्य अन्न लागते. त्याच्या वाढीचे बारकाईने निरीक्षण करून नत्राचा दुसरा हसा ६० किलो नत्र घ्यावे.
- हेक्टर १.५ ते २.० टन करंजी किंवा निंबोळी पेंड घ्यावी.
- कंदकूज रोगापासून आले पिकाचे संरक्षण करावे.** आले पिकावरील कंदकूज हा एक प्रमुख रोग आहे. वेळीच खबरदारी न घेतल्यास या रोगामुळे ५० टक्के पर्यंत नुकसान होऊ शकते. भरपूर पाऊस, भारी काळी कसदार, कमी निचरा असणारी जमीन या रोगास पोषक ठरते. हा रोग ऑगस्ट ते सप्टेंबर या कालावधीमध्ये जास्त प्रमाणात दिसून येतो. प्रथम पानांच्या शेंडयावरून व कडांनी पिवळे पडून झाड खालीपर्यंत वाळले जाते. खोडलागतचा जमिनीलागतचा भाग काळपट राखी पडतो. याच ठिकाणी माती बाजूस करून पाहिल्यास गड्डाही वरून काळा पडलेला व निस्तेज झालेला दसतो. या भागावर दाब दिल्यास त्यातून कुजलेले, घाण वास येणारे पाणी बाहेर येते. अशा झाडाचे खोड थोडे जरी ओढले तरी चटकन हातात येते. हा रोग प्रामुख्याने सुत्रकृमी किंवा खुरपणी करताना, आंतरमशागत करताना कंदास इजा झाल्यास त्यातून पिथीयम, फयजेरियम यासारख्या बुरशींचा गड्ड्यामध्ये शिरकाव होऊन कंद कुजण्यास सुरुवात होते.
- या रोगाच्या नियंत्रणासाठी लागवड करताना निरोगी बियाण्याचा वापर करावा. जमीन हलकी ते मध्यम परंतु उत्तम निच-याची निवडावी. पावसाळ्यात शेतामध्ये चर घेवून पाण्याचा निचरा करून घ्यावा. तसेच मेटॅलॅक्सिल ८ टक्के + मून्कोझेब ६४ टक्के हे संयुक्त बुरशीनाशक २.५ ग्रॅम प्रति लिटर किंवा कार्बेन्डाझिम (५० डब्ल्यू.पी.) १ ग्रॅम प्रति लिटर पाण्यात किंवा मॅन्कोझेब २.५ ग्रॅम प्रति लिटर यापैकी एका बुरशीनाशकाची आलटून पालटून फवारणी करावी. लागवडीच्या वेळी ट्रायकोडर्मा प्लस ५ किलो प्रति हेक्टर शेणखतातून मिसळून घ्यावा.

करावी. लागवडीच्या वेळी ट्रायकोडर्मा प्लस ५ किलो प्रति हेक्टर शेणखतातून मिसळून घ्यावा.

पशुसंवर्धन

- गोठ्यातील जमीन कोरडी राहण्यासाठी चुन्याचा प्रयोग करावा. ज्वारी किंवा गव्हाचा तुसात चुना मिसळवून त्याचा पातळ थर अंथरल्याने गोठ्यातील आर्द्रता कमी होतेव गोठे स्वच्छ व कोरडे राहण्यात मदत होते.
- जनावरांचे खुर वाढले असतील तर ते कापून घ्यावेत.
- गोठ्यात पावसाचे पाणी जमा होवून चिखल होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

अवजारे

फुले मोल नांगर

- क्षारपड व पाणथळ जमिनीतील अतिरिक्त पाण्याचा आणि क्षारांचा निचरा करण्यासाठी कमी खर्चात मोल निचरा पध्दती राबविण्यासाठी.
- मोल नांगराने मोल निचरा करण्यासाठी हेक्टर रु. १५०० इतका खर्च येतो.
- मोल नांगर ६० ते ७२ एच.पी. ट्रॅक्टरद्वारे ओढता येतो.
- या यंत्राद्वारे दोन मोलमध्ये ४ मिटर अंतर ठेवल्यास प्रति तासाला ०.३ हेक्टर क्षेत्र करता येते.

विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील विक्री केंद्रे

नं.	विभाग	विक्री केंद्र	फोन नं.
१	राहुरी	मध्यवर्ती विक्री केंद्र, मफकृवि, राहुरी कृषि संशोधन केंद्र, चास कृषि तंत्र विद्यालय, पुणतांबा कृषि संशोधन केंद्र, सावळेविहीर	०२४२६- २४३३४५ ०२४१- २५७००२५ ०२४२३- २७४२२४ -
२	निफाड	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड कृषि संशोधन केंद्र, पिंपळगाव बसवंत डाळिंब संशोधन केंद्र व प्रशिक्षण केंद्र, लखमापूर विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी	- ०२५५०-२५०३०५ ०२५५५-२३५४४४ ०२५५३-२४४०१३
३	धुळे	कृषि विज्ञान केंद्र, जळगांव तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे	- ०२५७-२२५०८८८ -
४	पुणे	कृषि महाविद्यालय, पुणे राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प, गणेशखिंड कृषि तंत्रज्ञान विद्यालय, मांजरी कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ मध्यवर्ती उस संशोधन केंद्र, पाडेगाव	०२०-२५५३७०३३ ०२०-२५६९३७३० - ०२११४-२३५२२९ ०२१६९-२६५३३८
५	सोलापूर	कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ कृषि संशोधन केंद्र, पंढरपूर विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	०२१७९-२३३००१ ०२१८६-२४३६२२ ०२१७२-३७३०४७
६	कोल्हापूर	प्रादेशिक उस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगाव कृषि संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रज कृषि संशोधन केंद्र, कराड कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज गहू गेरवा संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर	०२१३-२६५१४४५ ०२३१-२६०५८५१ ०२३३-२४३७२८८ ०२१६४-२४५१५२ ०२३७-२२२४५६ ०२१६८-२७१०६९

पाणलोट विकास हा मंत्र खरा, कोरडवाहू शेती समृद्ध करा